

THE IMPORTANCE OF USING DIGITAL PEDAGOGY IN HIGHER EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Akhmedov Abdulaziz Mashrabovich
Kokand State Pedagogical Institute, Republic of Uzbekistan

ABSTRACT

The article discusses the role of digital pedagogy in ensuring the quality of higher education and its important aspects. Factors that positively affect the quality and effectiveness of education are analyzed. The analysis of specific aspects of the application of traditional and digital pedagogy in the learning process is described.

Keywords: digital pedagogy, information and communication technologies, digitization of education.

OLIV TA'LIM MUHITIDA RAQAMLI PEDAGOGIKADAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Ahmedov Abdulaziz Mashrabovich
Qo`qon Davlat pedagogika instituti O'zbekiston Respublikasi

ANNOTATSIYA

Maqolada oliy ta'lim sifatini ta'minlashda raqamli pedagogikaning tutgan o'rni va uning ahamiyatli jihatlari keltirilib o'tilgan. Ta'limning sifat va samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar tahlil qilingan. O'quv jarayonida an'anaviy va raqamli pedagogikani qo'llashidagi o'ziga xos jihatlari tahlili bayon etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli pedagogika, axborot-kommunikatsiya texnologiyalar, ta'limni raqamlashtirish.

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining inson hayotining barcha jabhalariga, jumladan, ta'lim jarayoniga ham kirib borishi kuchayib bormoqda. Shuningdek, shunday rivojlanish yo'lini o'z vaqtida amalga oshirayotgan davlatlar muvaffaqiyatga erishib kelmoqda. Aksincha, zamonaviy texnologiyalardan foydalanmayotgan davlatlar esa taraqqiyotdan ortda qolmoqda. Bu tendentsiya respublikamizning ko'plab oliy o'quv yurtlari uchun ham zarurdir. Oliy ta'lim muassasalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanish ta'limning muhim qismi hisoblanadi, chunki oliy o'quv yurtlarining o'quv rejasida talabalarda zamonaviy apparat va texnik vositalardan, shuningdek, dasturiy ta'minotdan, shu bilan birga axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda professional ma'lumotlarni izlash, to'plash, saqlash, taqdim etish, qayta ishlash va uni yetkazish bo'yicha malaka va ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradigan axborot texnologiyalari bilan bog'liq bo'lgan fanlar mavjud. Ta'limda axborot texnologiyalari fani oliy ta'lim muassasalarining barcha yo'nalishlari uchun semestrlarga rejalashtirilgan holda o'tilishini misol qilib keltirishimiz mumkin. Ta'lim berish sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o'qitish vositalariga aylanib bormoqda va shuning uchun zamonaviy o'quv

jarayonini elektron pochta, multimedia ilovalarini yaratish uchun mo'ljallangan dasturiy ta'minotsiz (prezentatsiyalar, video va audio materiallar va boshqalar) tasavvur qilish qiyin. Oliy o'quv yurtlarida - fanlar bo'yicha ta'lim resurslarini va topshiriqlarni joylashtirish, talabalar bilimni nazorat qilish, o'qituvchi bilan o'zaro fikr-mulohaza almashishni tashkil etishga yordam beradigan tegishli vositalarni o'zida mujassamlashtirgan ta'limni boshqarish LMS (Learning Management System) tizimlarini joriy qilinmoqda [1]. LMS platformasidan tashqari yana bir nechta tizimlar mavjud. MOOC(ommaviy ochiq onlayn kurslar), OpenCourseWare, Coursera, Udacity, FutureLearn, Udemy kabi platformalarga bo'lgan qiziqishning ortishi natijasida har bir bir oliy ta'lim muassasasi o'zining platformalarini yaratishga erishdi. Jumladan Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining "reja.tdpu.uz", Qo'qon davlat pedagogika institutining "moodle.kspi.uz", Toshkent kimyo-texnologiya instituti shahrisabz filialining "tktishf.edu.uz", Toshkent axborot texnologiyalari universitetining "moodle.tuit.uz" kabi tizimlarini sanab o'tishimiz mumkin. Mamlakatimizda oliy ta'lim jarayonlarini boshqarish uchun mo'ljallangan "HEMIS" milliy axborot tizimi yaratildi. Oliy ta'lim muassasalarining o'qituvchilari va talabalari ushbu tizimdan foydalanish imkoniyatini vujudga keldi[2].

AKTdan turli sohalarda keng qo'llanila borayotgani bilan bog'liq vaziyat davlatdan ushbu yo'nalishda rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishni talab qildi. Rivojlangan davlatlar qatoriga kirish maqsadi yo'lida zamonaviy texnologiyalarni yurtimizda keng ko'lamli qo'llash uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-iyuldagi "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlarini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6079-son qarori qabul qilindi.

Strategiya ikkita yondashuvni tasdiqlashni nazarda tutadi: hududlarni raqamlashtirish va sohalarni raqamlashtirish. Shunday qilib, ikkita dastur taqdim etiladi - hududiy va tarmoq. Bu, albatta, hujjatning keng qamrovli yoritilishi va samarali amalga oshirilishini ta'minlaydi. Strategiyani muvaffaqiyatli amalga oshirishning eng asosiy omili oliy ta'lim muassasalarini yetarli darajada axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan to'liq ta'minlanganligidir. Hujjatga ko'ra, o'qitish tizimining barcha bosqichlarida raqamli ta'limni joriy qilish, IT-ta'limni rivojlantirish va u orqali oliy o'quv yurti talabari o'rtasida raqamli ko'nikmalar mavjudligini ta'minlash rejalashtirilgan. Shuningdek, mazkur farmonda axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasida ustuvor yo'nalishlarda fundamental va amaliy tadqiqotlar olib borishga alohida e'tibor berilgan [4].

O'quv jarayoniga faol qo'llaniladigan va joriy etilayotgan axborot texnologiyalarining hajmi ushbu texnologiyalardan ta'lim maqsadlarida samarali va oqilona foydalanish bo'yicha turli xil qarama-qarshi fikrlar va savollarning paydo bo'lishiga olib keladi.

Raqamli pedagogika aynan nima? Bu savolga javob berish orqali biz terminologik chalkashliklarga yo'l qo'ymaslik, pedagogik tadqiqotlarni uslubiy jihatdan malakali olib borish, maqsad va vazifalarni to'g'ri shakllantirish, qanday natijaga erishmoqchi ekanligimizni aniq tushunib olish imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Ta'limni raqamlashtirish - ta'lim jarayoniga va ta'lim jarayoniga joriy etilayotgan zamonaviy texnik vositalarning yagona transformatsiyasidir. Raqamli pedagogika ta'limning nazariy va amaliy muammolarini, ta'lim jarayonining asosiy tarkibiy qismlarini, shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalangan holda ta'lim xizmatlarini samarali taqdim etishni

ta'minlaydigan shart-sharoitlarni o'rganadi. Raqamli pedagogika axborot-kompyuter ta'limi texnologiyalari, ya'ni zamonaviy texnik o'qitish vositalaridan foydalangan holda pedagogik faoliyatni anglatadi [3].

Raqamli pedagogikaning zamonaviy kontseptsiyasi ta'lim va ta'lim sifatini yaxshilash uchun raqamli vositalardan foydalanishga asoslangan. Bu ta'rifda a sosiy narsa "o'qitish va o'qitish sifatini yaxshilash", ya'ni raqamli pedagogika- bu zamonaviy raqamli texnologiyalarni pedagogik faoliyatda qo'llash emas, balki o'qitish qachon, qaysi bosqichda va qanday amalga oshirilishini bilishdir. Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda ta'lim jarayonini tashkil etish talabalar o'rtasida bilim olishning sifat o'zgarishiga olib keladi.

Raqamli pedagogik jamiyatda muvaffaqiyatli ta'lim olish uchun zamonaviy talabalar quyidagi madaniyatlarda namoyon bo'ladigan umumiy madaniyatning tarkibiy qismlaridan biri sifatida axborot madaniyatiga ega bo'lishi kerak:

- texnik qurilmalardan, shu jumladan kompyuter va axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarining mavjudligi;

- turli manbalardan, an'anaviy va raqamli ma'lumotlarni olish, bu ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish, talqin qilish va baholash qobiliyatiga ega bo'lishi;

- o'z faoliyat sohasidagi axborot oqimlarini boshqarish sifatlariga ega bo'lishi talab etiladi.

Darhaqiqat, axborot texnologiyalarining faol joriy etilishi tufayli ta'lim sohasida yangi vaziyat yuzaga keldi. Bunday holatda ko'p qirrali pedagogik merosning saqlanishi kuzatiladi, ammo u amaliy pedagogik faoliyat modeli bilan bog'liq quyidagi yangi imkoniyatlar bilan to'ldiriladi [5]:

1. O'quv materiallarini oliy ta'limni qo'llab-quvvatlash tizimlarida yoki o'qituvchining shaxsiy veb-saytida joylashtirish;

2. Materiallarni elektron pochta orqali tarqatish;

3. Yuqorida qayd etilgan o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlash tizimlaridan foydalangan holda testlar yaratish bo'yicha maxsus dasturiy ta'minot va kompyuter texnologiyalaridan foydalangan ravishda nazorat faoliyatini amalga oshirish;

4. Elektron pochta, ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlash tizimlari orqali o'qituvchi bilan talabalarning fikr almashinuvini amalga oshirish;

5. Fanning o'quv rejasiga xorijiy va milliy ta'lim platformalaridan taniqli universitetlarning ommaviy ochiq onlayn kurslarini kiritish, yakuniy nazorat sifatida test sinovlaridan o'tish va sertifikat olish yoki kurs uchun qo'shimcha material sifatida ommaviy ochiq onlayn kurslardan foydalanish;

6. O'quv mashg'ulotlari va qo'shimcha maslahatlar sifatida talabalar bilan onlayn ma'ruzalar yoki onlayn seminarlar o'tkazish uchun veb-seminarlar [6] va videokonferentsiyalardan [7] foydalanish, taniqli professor- o'qituvchilarning nutqlaridan takroriy foydalanish uchun yozib olish, talabalar bilan masofadan turib ishlash; xorijda stajirovka o'tash yoki boshqa universitetlarda qo'sh diplom dasturlari bo'yicha o'qish;

7. Maxsus tayyorlangan (pedagogik jihatdan moslashtirilgan) hamda tarmoqdagi audio va video materiallardan foydalanish;

8. Kurs uchun taqdimot materiallarini yaratishda turli dasturlardan foydalanish;

9. Elektron kutubxonalar, ma'lumotlar bazalari, ilmiy jurnallarga o'quv maqsadlarida foydalanish maqsadida tarmoqqa kirish imkoniyati;

10. O'quv adabiyotlarining raqamli nusxalaridan, maxsus tayyorlangan elektron darsliklardan foydalanish.

Yuqoridagi keltirilgan barcha imkoniyatlar ta'lim jarayoniga yangi axborot- kommunikatsiya texnologiyalarini tadbiiq etish bo'yicha optimal yondashuvlarni ishlab chiqish, ularni qo'llash bo'yicha yo'riqnomalar paydo bo'lishini taqozo etadi. Ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishga bo'lgan ehtiyojning ortishi bilan bog'liq bo'lgan hozirgi yuziyat pedagogik muammolarni hal qilishning ilmiy asoslangan nazariy modellari va standartlarini o'zgartirishni talab qiladi.

Bunday ilmiy asoslangan modellarning amaliyotda tadbiiq etilishi amaliy pedagogik faoliyat texnologiyalari shaklida o'z ifodasini topgan. Oliy ta'lim muassasalarining ta'lim jarayoniga yangi texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq holat ko'rib chiqilayotganda, aynan raqamli pedagogika deb nomlanadigan model nazarda tutilgan.

Amaliy pedagogik faoliyatning zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bilan to'ldirilishi oliy ta'lim muhitiga yangicha qarashni olib kirdi. Bu borada oliy o'quv yurtlari muayyan muammolarni hal qilishlari zarur, shu jumladan:

- yangi aloqa kanallarini, Internetga keng qamrovli hech qanday to'siqlarsiz ulanishni joriy etgan holda axborot- kommunikatsiya infratuzilmasini, shuningdek, dasturiy-texnik vositalarni takomillashtirish va yangilash;

- oliy o'quv yurtlarining o'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan yuqori darajada foydalanishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish;

- axborot texnologiyalari sohasida pedagog kadrlar malakasini oshirish;

- kasbiy faoliyatida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini mutaxassislarni qo'llashga tayyorlash;

- axborotni qayta ishlash sohasida talabalarning umumiy madaniy kompetensiyalarini shakllantiruvchi hamda "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasida ta'lim muassasalari oldiga qo'yilgan vazifalar hal etilishini ta'minlovchi o'quv dasturlari va fanlar mazmunini davriy yangilab borish.

Zamonaviy ta'lim sharoitida pedagogika oldida turgan vazifalar hajmining ortib borishi pedagogik tadqiqotchilardan ham, pedagogik amaliyotchilardan ham o'z ustilarida mas'uliyat bilan harakat qilishlarini talab qiladi. Bu borada V.V. Grinshkun o'z qarashlarini aniq ifodalaydi: "Ta'limni axborotlashtirishga mutanosib va asosli yondashuvlarni izlash zarur, bunda axborotlashtirishning o'zini yakuniy maqsad deb hisoblab bo'lmaydi, balki talabalarni o'qitish samaradorligini oshirish bilan bog'liq muammolarni hal qilishga yo'naltirilishi kerak." [8].

Xulosa o'rnida shu aytish mumkinki, jadallik bilan rivojlanayotgan axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tadbiiq etish talabalarga aniq ta'limiy natijani olish uchun oqilona va samarali o'qitishni ta'minlash imkonini beradigan optimal metodikani tanlash imkoniyatini yaratadi. Pedagog to'g'ri tanlovni amalga oshirishi uchun esa zamonaviy oliy ta'lim muhitida raqamli pedagogika va axborot texnologiyalari qamrovining oshishi bilan yuzaga kelgan o'zgarishlardan foydalanish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish talab etiladi. Buning uchun esa pedagog tadqiqotchilar tomonidan ilmiy izlanishlar olib borish zarur.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-iyuldagi "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlarini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6079-son qarori.
2. Mirziyoev Sh.M. "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning 5 ta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi". Toshkent, 2017
3. Б.Зиёмухамедов, М.Тожиев. Педагогик технология-замонавий ўзбек модели. /"Lider Press", Тошкент-2009й.
4. Aglyamzyanova G.N., Gumerova L.Z., Digital pedagogi in higher school: using student simulation learning. Russian Journal of Education and Psychology 2021, Том 12, № 1-2, <http://rjep.ru>
5. Бережнова Е.В. Условия организации skype конференций в профессиональной подготовке переводчиков. / Е.В. Бережнова, ДА. Петрова // Образование и общество. - 2017. - Т. 4. - № 105. - С. 85-88.
6. Гриншкун В.В. Проблемы и пути эффективного использования технологий информатизации в образовании: Сообщение для обсуждения на заседании бюро отделения философии образования и теоретической педагогики РАО (при участии отделений профессионального образования и общего среднего образования) / В.В. Гриншкун. 27 февраля 2018 г.
7. Akhmedov, V. A. (2022). Analysis of the reliability of the test form of knowledge control in cluster education. Psychology and Education, 59(2), 403-418.
8. Калинина С.Д. Вебинар как форма электронного обучения в высшей школе / С.Д. Калинина // Вестник МГИМО Университета. - 2015. - № 2 (41). - С. 291-295.
9. Калинина С.Д. Массовые открытые онлайн курсы (МООС): педагогический ресурс или маркетинговый ход? // Форум «Преподаватель в среде elearning»: Сборник докладов и тезисов. - М.: Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 2014. - С. 82-86.
10. Шаронин Ю.В. Цифровые технологии в высшем и профессиональном образовании: от лично-ориентированной smart-дидактики к блокчейну в целевой подготовке специалистов // Современные проблемы науки и образования. – 2019. – №